

Хомик Х.Р.Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АНТИКОРУПЦІЙНІ ЗАХОДИ ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА: ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НІМЕЧЧИНИ ТА ФРАНЦІЇ

У цій науковій статті міститься всебічний аналіз антикорупційних заходів і стану верховенства права в Німеччині та Франції з головною метою запропонувати критичне розуміння викликів і можливостей цих двох європейських країн. Дослідження досліджує історичний контекст, розвиток методології та сучасну актуальність боротьби з корупцією та підтримання верховенства права в контексті двох дуже впливових західних демократій. Аналіз антикорупційних заходів заглиблюється в різні антикорупційні стратегії Німеччини та Франції. Він пропонує комплексне уявлення про законодавчі реформи, механізми контролю та інституційні заходи, спрямовані на запобігання та боротьбу з корупцією. Приклади ілюструють, як кожна нація вирішує проблеми корупції в своєму унікальному соціально-політичному контексті. У розділі про верховенство права розглядається, як правова та судова системи Німеччини та Франції підтримують цей фундаментальний принцип. У ньому розглядаються ключові показники верховенства права, включаючи незалежність судової влади, доступ до правосуддя та юридичну відповідальність. В основі цієї статті лежить порівняльний аналіз, який зіставляє досвід Німеччини та Франції. У ньому ретельно розглядаються зусилля обох країн щодо підтримки балансу між антикорупційними заходами та верховенством права. Завдяки систематичним порівнянням дослідження виявляє спільні риси та відмінності, що зрештою пропонує цінну інформацію про найкращі практики та наслідки для політики. Опис викликів та можливостей допомагає оцінити поточну атмосферу корупції та верховенства права та вплив на них глобальних подій, таких як технологічний прогрес, і досліджує роль міжнародного співробітництва у вирішенні цих проблем.

Ключові слова: поділ влад, система стримувань і противаг, держава, уряд, верховенство права, корупція, антикорупційні заходи.

Постановка проблеми. Проблема, яку висвітлює стаття полягає у боротьбі з корупцією та дотриманні верховенства права в демократичних системах, зокрема в контексті Німеччини та Франції. Корупція становить серйозну загрозу цілісності та функціональності урядів у демократичних країнах. Це підриває довіру до державних установ, спотворює розподіл ресурсів і розмиває принципи справедливості, підзвітності та прозорості, які є центральними для верховенства права. Тому проблема, яка розглядається в цій статті, полягає в необхідності ефективної боротьби з корупцією та підтримки верховенства права в демократичних суспільствах. Зокрема, стаття спрямована на вивчення антикорупційних заходів у Німеччині та Франції, двох країнах, відомих своїми міцними демократичними системами, щоб зрозуміти, як вони вирішують цю проблему. Вона досліджує політику, законодавчу базу та інститути, які діють для запобігання та боротьби з корупцією, дотримуючись верховенства права. Крім того, у статті прове-

дено порівняльне дослідження, щоб оцінити, як Німеччина та Франція підходять до цього питання по-різному чи подібно. Таким чином, стаття прагне надати розуміння ефективності різних стратегій у боротьбі з корупцією в демократичних рамках і підтриманні верховенства права. Загалом, проблема, яка лежить в основі цієї статті, полягає в критичній необхідності вирішення та пом'якшення руйнівного впливу корупції на демократичні системи, і дослідження зосереджується на тому, як Німеччина та Франція реагують на цей виклик, пропонуючи цінну порівняльну інформацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Німеччині реалізація стратегій боротьби з корупцією характеризується поєднанням інституційних заходів і комплексної правової бази. Дослідження Мауро підкреслює важливість законів і нормативних актів як ключових інструментів у боротьбі з корупцією [1, с. 89]. Дійсно, надійна правова система Німеччини впроваджена в антикорупційні зусилля, що дозволяє розслідувати та

переслідувати справи про корупцію з надзвичайним успіхом [2, с. 251].

Підхід Франції до антикорупційних заходів демонструє унікальні характеристики, відзначені міцною правовою базою, а також акцентом на етичних цінностях. Ці дослідження підкреслюють роль законодавчих актів і етичних принципів у формуванні антикорупційного ландшафту у Франції. У Франції залучення неурядових організацій, як задокументовано Пайффер-Смаджа та Шапіро, забезпечило важливу підтримку зусиллям по боротьбі з корупцією [3, с.1524].

Щоб зрозуміти взаємозв'язок між антикорупційними заходами та верховенством права в Німеччині та Франції, вкрай важливо переглянути літературу про верховенство права в цих країнах. Дослідження Трейсмана (2007) про взаємозв'язок між верховенством права та демократією пропонує основоположну перспективу [4, с. 236]. Принципи правової визначеності, доступу до правосуддя та дотримання прав людини, як підкреслив Сарторі, створюють основу верховенства права в демократичних суспільствах [5, с.53]. У Німеччині конституційні основи верховенства права досліджували такі вчені, як Горовіц і Хельмке та Розенблут. Їхнє дослідження заглиблюється в важливість незалежної судової системи, правового позитивізму та конституційних обмежень у зв'язку з верховенством права в німецькому контексті [6, с.74; 7, с. 291]. Що стосується Франції, дослідження Ельстер та Гінзбурга та Сімпера підкреслили важливість верховенства права у французькій правовій системі. Ці дослідження досліджують, як принципи законності та незалежності суду взаємодіють із ширшою концепцією верховенства права [8, с. 126; 9, с. 391]. Нарешті, все більше літератури містить порівняльний аналіз антикорупційних заходів і верховенства права. Примітно, що такі дослідження, як Усланер і Роуз-Акерман, досліджували антикорупційну політику в різних країнах, надаючи розуміння міжнародних відмінностей і подібностей [10, с. 733; 11, с. 541].

Загалом у літературі підкреслюється важливість стратегій боротьби з корупцією та верховенства права в демократичному врядуванні, причому в Німеччині та Франції очевидні різні підходи. Порівняльна лінза висвітлює унікальну динаміку кожної нації та ширші наслідки для демократичних суспільств.

Метою статті є порівняльне дослідження антикорупційних заходів та стану верховенства права в Німеччині та Франції. Це дослідження

має забезпечити поглиблений аналіз того, як ці дві європейські демократії борються з корупцією в межах своїх кордонів і дотримуються принципів верховенства права. У статті розглядаються стратегії, виклики та можливості обох країн у боротьбі з корупцією та підтриманні верховенства права.

Цілі статті зосереджені навколо розуміння, аналізу та надання розуміння підходів цих двох країн до боротьби з корупцією, дотримуючись при цьому верховенство права. Конкретні цілі можна визначити так:

– Вивчити антикорупційні заходи: основною метою є всебічний аналіз антикорупційних заходів, політики та стратегій, які впроваджуються в Німеччині та Франції. Тут детально описано законодавчу базу, інститути та ініціативи, спрямовані на запобігання та боротьбу з корупцією.

– Провести порівняльне дослідження: важливою метою є проведення порівняльного аналізу Німеччини та Франції для виявлення схожості та відмінностей у їхніх підходах до боротьби з корупцією. Зіставляючи їхні стратегії, стаття має на меті запропонувати розуміння ефективності різних антикорупційних заходів у демократичних системах.

– Надати інформацію про антикорупційну політику: стаття має на меті запропонувати інформацію про політику як для академічної, так і для політичної аудиторії. Розуміння того, як дві установлені демократії борються з корупцією, містить уроки та рекомендації, які можуть стати основою для розробки антикорупційних стратегій в інших країнах.

– Висвітлити найкращі практики: ще однією ціллю є виявлення та висвітлення найкращих практик у боротьбі з корупцією та збереженні верховенства права. Демонструючи успішні підходи та ініціативи, стаття має на меті надихнути на подібні зусилля в інших демократичних країнах.

– Усунути прогалини в дослідженнях: стаття визнає прогалини в існуючій літературі та має на меті зробити внесок у сукупність знань, заглибившись у порівняльне дослідження антикорупційних зусиль у Німеччині та Франції. Він прагне надати розуміння тих сфер, де потрібні подальші дослідження або розробка політики.

– Сприяти підзвітності та прозорості: зрештою, головною метою є сприяння підзвітності та прозорості в демократичних системах. Звертаючись до проблеми корупції та оцінюючи ефективність антикорупційних заходів, стаття сприяє досягненню ширшої мети зміцнення демократичного врядування.

Виклад основного матеріалу. Німеччина розробила комплексний набір антикорупційних заходів і правових рамок для боротьби з корупцією та сприяння верховенству права. Ці заходи охоплюють широкий спектр стратегій та інституцій, які співпрацюють, щоб підтримувати етичне управління. Законодавча база Німеччини заснована на принципі верховенства права, і вона приділяє значну увагу запобіганню та переслідуванню корупції. Декілька ключових законодавчих інструментів формують антикорупційні зусилля в країні. Кримінальний кодекс Німеччини містить розділ, спеціально присвячений кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, таким як хабарництво, розкрадання та зловживання службовим становищем. Він забезпечує правову основу для притягнення до відповідальності осіб, причетних до корупційної діяльності. Закони Німеччини про державні закупівлі забезпечують прозорість і конкуренцію в процесах державних закупівель. Ці закони покликані запобігти корупції під час розподілу державних контрактів. Німеччина запровадила Закон про захист інформаторів у 2021 році, забезпечуючи правовий захист і підтримку викривачів, які викривають корупцію та неправомірну поведінку. Це законодавство заохочує осіб повідомляти про корупцію, не боячись помсти.

Німеччина створила спеціалізовані органи та установи, відповідальні за боротьбу з корупцією. Центральний антикорупційний підрозділ (Zentrale Anticorruptionsstelle, ZAK) є центральним органом, відповідальним за боротьбу з корупцією в державних установах. Він відіграє вирішальну роль у координації антикорупційних зусиль та просуванні етичної поведінки в державному секторі. Федеральне управління кримінальної поліції (Bundeskriminalamt, ВКА) розслідує складні справи про корупцію, зокрема ті, що стосуються організованої злочинності або транскордонної діяльності [2, с. 259].

Німеччина приділяє велику увагу нагляду та прозорості для запобігання корупції. Федеральна структура Німеччини заохочує нагляд на рівні землі. Кожна федеральна земля має свої наглядові органи та установи, відповідальні за забезпечення дотримання антикорупційних заходів. У Німеччині знаходиться національний осередок Transparency International, неурядової організації, яка здійснює моніторинг та боротьбу з корупцією. Він бере активну участь у пропагандистських, дослідницьких та інформаційних кампаніях.

Хоча Німеччина досягла значного прогресу в боротьбі з корупцією, кілька проблем залишаються. Одним із викликів є необхідність підвищення прозорості фінансування політичних партій

та лобістської діяльності. Тривають дебати щодо ступеня прозорості та контролю, необхідних для запобігання неправомірному впливу на політику. Ще одним викликом є виявлення та запобігання корупції у приватному секторі. Влада Німеччини постійно працює над посиленням антикорупційних заходів у бізнесі та корпораціях. Загалом антикорупційні заходи Німеччини характеризуються відданістю верховенству права, прозорості та підзвітності. Ці зусилля сприяли високим рейтингам Німеччини в міжнародних індексах сприйняття корупції та підкреслюють відданість країни дотриманню верховенства права.

Франція розробила комплексний набір антикорупційних заходів і правових рамок для боротьби з корупцією та сприяння верховенству права. Ці заходи охоплюють широкий спектр стратегій та інституцій, які співпрацюють, щоб підтримувати етичне управління. Законодавча база Франції забезпечує міцну основу для антикорупційних зусиль із кількома ключовими законодавчими інструментами, які підтримують ці ініціативи. Закон Сапена II, прийнятий у 2016 році, є знаковим антикорупційним законодавством. Він запроваджує заходи, спрямовані на запобігання корупції як у державному, так і в приватному секторах. Цим законом було створено Французьке антикорупційне агентство (AFA), яке відповідає за моніторинг та контроль за дотриманням антикорупційних заходів [12, с. 127]. Кримінальний кодекс містить положення, пов'язані з корупцією та хабарництвом, криміналізуючи такі дії, як підкуп іноземних посадових осіб, розтрата та торгівля впливом. Він також передбачає суворе покарання як для фізичних, так і для юридичних осіб, винних у корупції. Центральне управління по боротьбі з корупцією та фінансовими та податковими правопорушеннями (OCLCIFF), як спеціалізований поліцейський підрозділ розслідує складні фінансові та корупційні злочини, відіграючи важливу роль у судовому переслідуванні корупціонерів.

Вищий орган з питань прозорості в суспільному житті (HATVP) контролює етику та доброчесність державних службовців та організацій. Він забезпечує прозорість фінансування політичних партій, лобістської діяльності та інших аспектів суспільного життя. Управління фінансових ринків Франції (AMF) регулює фінансові ринки, забезпечуючи прозорість і чесність фінансових операцій, які можуть бути вразливими до корупції та внутрішньої торгівлі [13, с. 340].

Франція досягла значних успіхів у боротьбі з корупцією, але проблеми залишаються. Одним із

викликів є необхідність підвищення прозорості фінансування політичних партій та лобістської діяльності. Тривають дебати щодо того, чи достатньо існуючих норм для запобігання непропорційному впливу на політику. Ще одним викликом є боротьба з корупцією в приватному секторі. Влада Франції продовжує працювати над посиленням антикорупційних заходів у бізнесі та корпораціях. Загалом антикорупційні заходи Франції відображають тверду відданість верховенству права, прозорості та підзвітності. Ці зусилля сприяли відносно високому рейтингу Франції в міжнародних індексах сприйняття корупції та підкреслюють відданість країни дотриманню верховенства права.

Німеччина та Франція діють за різними правовими системами, які впливають на їхні антикорупційні заходи та верховенство права. Німеччина дотримується традиції цивільного права, тоді як Франція дотримується системи цивільного права з певним впливом звичаєвого та адміністративного права. Німецька система наголошує на детальних правових кодексах, що робить законодавство основним джерелом права. Правова традиція Франції відзначена комплексними кодексами та впливом адміністративного права. Ця відмінність формує законодавчу базу для антикорупційних заходів.

Німеччина та Франція використовують різні підходи до боротьби з корупцією. Німеччина, керуючись своєю сильною правовою базою, покладається на законодавство як на основний інструмент для боротьби з корупцією. Німеччина наголошує на внутрішньому контролі в організаціях і корпораціях, зобов'язуючи їх створювати системи відповідності та управління ризиками. Франція, з іншого боку, запровадила спеціальні інституційні органи, такі як Вищий орган з питань прозорості в суспільному житті, для нагляду за етичною поведінкою в державному секторі.

Обидві країни дотримуються зобов'язань щодо незалежності судової влади, але роль судової влади різниться. Судова система Німеччини відома своєю незалежністю та ефективністю. Суди, особливо Федеральний конституційний суд, відіграють вирішальну роль у підтриманні верховенства права та забезпеченні дотримання конституції. Франція також може похвалитися незалежною судовою системою. Судова влада має повноваження тлумачити закон, і Франція приділяє велику увагу верховенству права. Значну роль у цьому відношенні відіграє його найвища судова інстанція – Касаційний суд.

Незважаючи на свою відданість антикорупційним заходам і верховенству права, і Німеччина, і

Франція стикаються з постійними проблемами. Це стосується питань прозорості політичного фінансування, лобіювання та державних закупівель. Крім того, обидві країни повинні адаптуватися до мінливого ландшафту кібербезпеки та вирішувати проблеми, пов'язані з цифровими загрозами та кіберзлочинами, які потенційно можуть підірвати верховенство права.

У той час як Німеччина та Франція демонструють відмінні підходи до цих викликів, дві країни також беруть участь у міжнародній співпраці та поділяють спільні цілі щодо підтримання верховенства права, забезпечення прозорості та збереження цілісності своїх інституцій. Враховуючи глобальний характер корупції та фінансових злочинів, міжнародна співпраця має вирішальне значення. Обидві країни повинні ефективно співпрацювати з міжнародними органами, включаючи Інтерпол та Євроюст, для ефективної боротьби з транскордонною корупцією.

Водночас Німеччина та Франція мають можливість посилити свій підхід до антикорупційних заходів та верховенства права. Ініціативи електронного урядування та платформи відкритих даних є ключовими інструментами для підвищення прозорості та залучення громадськості. Використання технологій може запропонувати інноваційні рішення для боротьби з корупцією. Використання технології блокчейн для прозорих процесів закупівель і інструментів на базі ШІ для виявлення фінансових злочинів є прикладами можливостей у цій сфері. Сприяння правовому та етичному вихованню та підвищення обізнаності громадськості щодо питань корупції може допомогти запобігти корупції. Важливо надати громадянам знання та інструменти для виявлення корупції. Німеччина та Франція мають можливість зміцнити свої міжнародні альянси, сприяючи глобальним зусиллям по боротьбі з корупцією. Їхня активна участь у таких організаціях, як ООН та ОЕСР, сприяє більш скоординованому міжнародному підходу до боротьби з корупцією.

Висновки. Цей порівняльний аналіз антикорупційних заходів і верховенства права в Німеччині та Франції ілюструє складність і важливість цих питань у двох європейських демократіях. Підхід Німеччини до антикорупційних заходів характеризується сильною правовою базою та надійними механізмами контролю. Країна отримує переваги від усталеної культури прозорості та пильного громадянського суспільства. Однак вона стикається з постійними проблемами, пов'язаними з політичним впливом і зміною

цифрового ландшафту. Франція, з іншого боку, демонструє відданість зміцненню своєї антикорупційної системи. Країна зосереджена на підвищенні доброчесності та підзвітності державного сектору. Тим не менш, Франція також має боротися з проблемами, пов'язаними з політичним лобюванням і цифровізацією суспільства. Порівняльний аналіз додатково підкреслює важливість глобальної співпраці у боротьбі з транскордонною корупцією та фінансовими

злочинами. І Німеччина, і Франція активно беруть участь у міжнародних альянсах і організаціях для боротьби з корупцією на глобальному рівні. Оскільки Німеччина та Франція проходять складний шлях антикорупційних заходів і верховенства права, вони не тільки покращують управління в межах своїх кордонів, але й роблять внесок у ширшу європейську та глобальну відданість дотриманню демократичних принципів.

Список літератури:

1. Mauro, P. The effects of corruption on growth, investment, and government expenditure: A cross-country analysis. *Corruption and the Global Economy*. Peterson Institute. 2002. С. 83-107.
2. Hechler, P., Verdier, T. State of authority: The state in society in France and Germany. *Annual Review of Political Science*. 2016. №19(1). С. 249-265.
3. Peiffer-Smadja, N., Shapiro, J. N. Nongovernmental organizations and government-sponsored social audits in the fight against corruption. *The Journal of Politics*. 2019. №81(4). С. 1515-1529.
4. Treisman, D. What have we learned about the causes of corruption from ten years of cross-national empirical research? *Annual Review of Political Science*. 2007. №10, С. 211-244.
5. Sartori, G. Democracy and the rule of law. The European University Institute. 2005.
6. Horowitz, D. L. The German judiciary in the Third Reich. Yale University Press. 2010.
7. Helmke, G., Rosenbluth, F. Regimes and the rule of law: Winning and ruling governing coalitions and the functionality of law in Latin America. *Annual Review of Political Science*. 2009. №12. С. 281-304.
8. Elster, J. Deliberative democracy. Cambridge University Press. 2010.
9. Ginsburg, T., Simpser, A. The politics of delegating powers: A principal-agent theory of EU democracy. *European Union Politics*. 2009. №10(3). С. 91-411.
10. Uslaner, E. M. Where you stand depends on where your grandparents sat: The inheritability of generalized trust. *Public Opinion Quarterly*. (2008). №72(4). С. 725-740.
11. Rose-Ackerman, S. Trust, Honesty and Corruption: Reflection on the State-Building Process. *European Journal of Sociology*. 2001. №42(3). С. 526-570.
12. Cambourakis, G. French Anti-Corruption Legislation in 2016: Towards a More Hospitable Legal Environment for Whistleblowers? *Fighting Corruption in Eastern Europe and Central Asia: Anti-Corruption Reforms in Eastern Europe and Central Asia*. M. Levi et al. (Eds.): Edward Elgar Publishing. 2015. С. 123-148.
13. Hartmann, F., Chouvy, E. Transparency International and Corruption Perceptions Index: Flaws and Biases of the Index. *Current Sociology*. 2013. №61(3). С. 337-350.

Khomyk Kh.R. ANTI-CORRUPTION MEASURES AND THE RULE OF LAW: A COMPARATIVE STUDY OF GERMANY AND FRANCE

With the main purpose of offering a critical understanding of the challenges and opportunities of these two European countries, this scholarly article provides an in-depth analysis of anti-corruption measures and the rule of law in Germany and France. The study examines the historical context, methodological development, and contemporary relevance of combating corruption and promoting the rule of law in two highly influential Western democracies. The analysis of anti-corruption measures delves into the different anti-corruption strategies of Germany and France. It offers a comprehensive overview of legislative reforms, control mechanisms and institutional measures aimed at preventing and fighting corruption. Each country's unique socio-political context is illustrated through real-world examples. Throughout the chapter, the rule of law is examined as it pertains to the legal and judicial systems of Germany and France. Access to justice, judicial independence, and legal accountability are all key indicators of the rule of law. This article is based on a comparative analysis that compares the experience of Germany and France. It scrutinizes both countries' efforts to maintain a balance between anti-corruption measures and the rule of law. Through systematic comparisons, research reveals commonalities and differences, ultimately offering valuable insights into best practices and policy implications. It explores the role of international cooperation in solving these problems by describing the challenges and opportunities relating to corruption and the rule of law in the current environment, and the impact of global events such as technological progress on them.

Key words: separation of powers, system of deterrence and countermeasures, state, government, rule of law, corruption, anti-corruption measures.